

ОКРЕМЕ ПРОВАДЖЕННЯ ЯК ВИД ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА, У ПОРЯДКУ ЯКОГО РОЗГЛЯДАЮТЬСЯ СПРАВИ ПРО НАДАННЯ ПРАВА НА ШЛЮБ

Усі справи, що підпадають під цивільну юрисдикцію суду, розглядаються останнім за певними правилами та у визначеній законом формі – формі цивільного судочинства. При цьому такі справи за своїм характером доволі різноманітні, мають суттєві правові відмінності (наприклад, неоднаковий склад учасників відповідних правовідносин, різний характер вимог, що ними пред'являються). Тому певний порядок, який застосовується для розгляду і вирішення однієї категорії цивільних справ, не може повною мірою використовуватися для провадження в інших. Оскільки ж правова природа цивільних справ значно впливає на порядок їх розгляду у судах першої інстанції, у ч. 2 ст. 19 ЦПК України передбачено три види цивільного судочинства (позовне, наказне та окреме провадження), які різняться між собою за категоріями справ, що розглядаються у їх порядку, підставами відкриття провадження у справі, суб'єктами цивільних процесуальних правовідносин, процедурою тощо [1, с. 9].

Як слушно відмічає Г.В. Чурпіта, окреме провадження як вид цивільного судочинства також характеризується певною специфікою процесуальної форми, що зумовлена:

1) відсутністю спору про право, який водночас не виключає спору про факт, що полягає в неочевидності його існування;

2) особливим об'єктом судового захисту, яким є охоронюваний законом (законний) інтерес як потреба та прагнення до користування конкретним матеріальним та (або) нематеріальним благом, що може як опосередковуватися, так і не опосередковуватися певним суб'єктивним правом. Охоронюваний законом (законний) інтерес, навіть перебуваючи під охороною закону чи права, на відміну від суб'єктивного права, не має такої правової можливості, як останнє, оскільки не забезпечується юридичним обов'язком іншої сторони. Захист охоронюваного законом (законного) інтересу у справах окремого провадження здійснюється шляхом підтвердження судом наявності чи відсутності певного юридичного факту як підстави виникнення, зміни чи припинення неоспорюваних суб'єктивних прав;

3) спеціальною метою – підтвердження наявності або відсутності юридичних фактів, що мають значення для охорони прав та інтересів особи або створення умов здійснення нею особистих немайнових чи майнових прав або підтвердження наявності чи відсутності неоспорюваних прав [2, с. 50].

Остання глобальна новелізація цивільного процесуального законодавства України, датована 3 жовтня 2017 р., торкнулася майже всіх інститутів цивільного процесуального права, у тому числі певних змін зазнав й інститут окремого провадження. Необхідність аналізу основних новел зазначеного

інституту, виокремлення їх переваг та недоліків актуалізують зазначену проблематику [3, с. 148].

Відповідно до ч. 1 ст. 293 ЦПК України окреме провадження – це вид непозовного цивільного судочинства, в порядку якого розглядаються цивільні справи про підтвердження наявності або відсутності юридичних фактів, що мають значення для охорони прав, свобод та інтересів особи або створення умов здійснення нею особистих немайнових чи майнових прав або підтвердження наявності чи відсутності неоспорюваних прав.

В порядку окремого провадження розглядається ціла низка цивільних справ, передбачених ч. 2 ст. 293 ЦПК України. Також, як визначено у ч. 3 ст. 293 ЦПК України, в порядку окремого провадження розглядаються справи про надання права на шлюб.

Зазначена категорія справ, що виникають із сімейних правовідносин, є особливою: законодавець хоча і виокремлює справи про надання права на шлюб у переліку справ окремого провадження, спеціального процесуального механізму їх розгляду цивільне процесуальне законодавство України не передбачає. А отже, особливість правового регулювання процесуальної форми розгляду справ про надання права на шлюб полягає в поєднанні в одне ціле процесуальних вкраплень у нормах сімейного права, загального порядку розгляду справ окремого провадження та застосування загальних положень ЦПК України [4, с. 9].

Отже, якими особливостями характеризується окреме провадження, як вид цивільного судочинства, у порядку якого розглядаються справи про надання права на шлюб?

Особлива правова природа об'єкта судового захисту в порядку окремого провадження, яким є охоронюваний законом (законний) інтерес, зумовлює специфіку процесуальної форми розгляду відповідних справ, що виявляється у: 1) правовій регламентації обов'язку суду вживати заходів щодо всебічного, повного та об'єктивного з'ясування обставин справи, зокрема з метою з'ясування обставин справи суд має право за власною ініціативою витребувати необхідні докази (частини 1, 2 ст. 294 ЦПК України); 2) додержанні під час розгляду справ окремого провадження загальних правил, встановлених ЦПК України, за винятком положень щодо змагальності та меж судового розгляду (ч. 3 ст. 294 ЦПК України); 3) відсутності сторін: справи окремого провадження розглядаються за участю заявника і заінтересованих осіб (ч. 4 ст. 294 ЦПК України); 4) неможливості передання справи окремого провадження на розгляд третейського суду та закриття провадження у справі у зв'язку із укладенням мирової угоди (ч. 5 ст. 294 ЦПК України); 5) у наявності додаткової підстави залишення заяви без розгляду – у разі виникнення під час розгляду справи у порядку окремого провадження спору про право, який вирішується в порядку позовного провадження, суд має залишити заяву без розгляду і роз'яснити заінтересованим особам, що вони мають право пред'явити позов на загальних підставах (ч. 6 ст. 294 ЦПК України); 6) відсутності обов'язку відшкодувати судові витрати при ухваленні судом рішення, якщо інше не встановлено законом (ч. 7 ст. 294 ЦПК України) [4, с. 156].

Список використаних джерел

1. Бичкова С. С. Цивільний процесуальний правовий статус осіб, які беруть участь у справах позовного провадження : монографія. Київ : Атіка, 2011. 420 с.
2. Чурпіта Г. В. Захист сімейних прав та інтересів у порядку непозовного цивільного судочинства : монографія. Київ : Алерта, 2016. 434 с.
3. Чурпіта Г. В. Новели окремого провадження. *Право України*. № 10. 2018. С. 147–159.
4. Ясинок М. М. Особливості судового розгляду справ щодо надання неповнолітнім особам права на шлюб. *Університетські наукові записки*. 2008. № 3 (27). С. 90–93.

*Білозьоров Євген Вікторович,
заступник директора
Навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ: ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД

У процесі подальшої модернізації державної влади та становлення України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної, правової держави важливого наукового та практичного значення набувають питання, що гарантуватимуть суспільству і кожному громадянину дієвий захист від потенційних загроз у сфері національної безпеки нашої держави.

У сучасному світі виникають нові виклики міжнародній безпеці у сировинній, енергетичній, фінансовій, інформаційній, екологічній, продовольчій та інших сферах життєдіяльності суспільства. Загрози від поширення зброї масового ураження, міжнародний тероризм, транснаціональна організована злочинність, кіберзагрози, піратство, нелегальна міграція, міждержавні та громадянські конфлікти стають все більш інтенсивними, зачіпають все нові геополітичні регіони і держави. Спостерігається небезпечна тенденція щодо зміни державних кордонів із порушенням принципів та норм міжнародного права, застосуванням сили і погрози силою вирішувати міжнародні проблеми.

Свідченням цієї тенденції є події політичного, військового та економічного протистояння, що відбуваються в Україні протягом останніх років за участі Російської Федерації та анексія нею Автономної Республіки Крим і міста Севастополь, чим порушується державний суверенітет і територіальна цілісність нашої держави.

Водночас все більш загрозливими стають внутрішні виклики національній